

To Cite This Article: Deniz, T. & Ersöz, D. (2020). Safranbolu city place names: Space, identity and culture. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 42, 527-542.

Submitted: March 25, 2020

Revised: May 08, 2020

Accepted: May 25, 2020

SAFRANBOLU CITY PLACE NAMES: SPACE, IDENTITY AND CULTURE

Safranbolu Şehri Yer Adları: Mekân, Kimlik ve Kültür

Taşkın DENİZ¹

Duygu ERSÖZ²

Öz

Bu çalışmada, UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan Karabük İli Safranbolu İlçesi'ne bağlı 21 mahalle adı incelenmiş, coğrafi, tarihi ve kültürel bağlantıları ifade edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi ile doküman incelemesi (içerik analizi) ve yapılandırılmamış görüşme (mülakat) nitel veri toplama teknikleri kullanılmıştır. Bu doğrultuda teşekkür kısmında belirtilen kaynak kişi görüşülmüş, konu ile ilgili sunduğu bilgiler önce ses kaydı ile kayıt altına alınmış ve ardından yazıya aktarılmıştır. Ana kaynaklarını; 1831 yılı 782 sıra numaralı ve 787-788 sıra numaralı Safranbolu Nüfus Kayıtları, Sadrazam İzzet Mehmet Paşa ile Safranbolu Vakfiyesi, Safranbolu Merkez Mezarlığı Mezar Taşları ve Şer-ıye Sicil Defterleri'ne ait tarihi çalışmalar, Safranbolu tarihine ait bazı kitap, makale ve tez çalışmaları oluşturmaktadır. Bu eserlerden hareketle Safranbolu İlçesi'nin mahalle adlarına ulaşarak, bugün mevcut olan mahalle adları ile karşılaştırıp; uğramış oldukları değişikliklerle, eski ve yeni adlarının anlamları üzerinde durularak tespitler yapılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda Safranbolu İlçesi'ne bağlı 21 mahalle adının anlamı incelenmiş ve bir tablo oluşturulmuştur (Tablo 2). Bu tabloya göre Safranbolu mahalle adları; çevre ile ilgili adlar, din ile ilgili adlar, boy, aşiret, cemaat ve lakaplardan oluşan adlar, insan isimlerinden oluşan adlar, isim veya sıfat tamlamalarından oluşan adlar ve diğer adlar şeklinde kategorize edilmiştir. Mahallelerin adlandırılmasında doğal ve beşerî faktörler değişik düzeylerde etkili olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mekân, Kimlik, Kültür, Safranbolu, Yer Adları, Toponomi

Abstract

In this study, the names of 21 neighborhoods connected to the Safranbolu District of Karabük Province, which is included in the UNESCO World Heritage List, were examined and their geographical, historical and cultural connections were tried to be expressed. In the research, qualitative research method, document analysis (content analysis) and unstructured interview (interview) qualitative data collection techniques were used. In this regard, the source person mentioned in the acknowledgment section has been discussed, the information about the subject has been recorded first by voice recording and then transferred to the article. Its main sources are; Safranbolu Population Registers with 782 numbered and 787-788 numbered numbers in 1831, Grand Vizier İzzet Mehmet Pasha and Safranbolu Foundation, Safranbolu Central Cemetery Tombstones and Sher-ıye Registry Books, some books, articles and thesis studies belonging to Safranbolu history form. Based on these works, by reaching the neighborhood names of Safranbolu District, comparing them with the neighborhood names existing today; With the changes they have undergone, determinations have been made by emphasizing the meanings of their old and new names. As a result of the data obtained, the meaning of 21 neighborhood names in Safranbolu District was examined and a table was created (Table 2). According to this table, Safranbolu neighborhood names; environmental-related names, religion-related names, names consisting of height, tribal, congregation and nicknames, names consisting of human names, nouns consisting of noun or adjective phrases and other names. Natural and human factors have been effective at different levels in naming neighborhoods.

Keywords: Space, Identity, Culture, Safranbolu, Place Names, Toponymy

---

¹ Assoc. Prof., Karabük University, Safranbolu Faculty of Tourism, Karabük, TURKEY., <https://orcid.org/0000-0003-1293-5404>, taskindeniz@karabuk.edu.tr

² Phd Student., Karabük University, Graduate Education Institute, Karabük, TURKEY., <https://orcid.org/0000-0003-3190-5788>, duyguersoz@karabuk.edu.tr

GİRİŞ

Var oluşundan itibaren insanın yaşamsal faaliyetlerini gerçekleştirdiği mekâna yönelik ilgisi ve sürdürdüğü mücadelesi devam etmektedir. Bu doğrultuda toplumlar yaşadıkları mekânı inşa etmekte, şekillendirmekte ve farklı kimlikler yükleyerek yaşam alanlarına dönüştürmektedir. Oluşan yer ve şekillenen kimlikler artık o toplumun kültürünü ve ruhunu temsil etmektedir. Önemli olan söz konusu ruhun ve kültürel unsurların gelecek kuşaklara aktarılabilmesidir. Kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasının bir yolu da “ad koyma” eylemidir. Bir şeyi ayırt etmek için kullanılan ad verme aynı zamanda; mekânları anlamlı kılmakta, herhangi bir sahaya yeryüzünün sıradan bir fiziki parçası olmaktan çıkmakta, birey ve toplum açısından ayırt edilebilen, bir anlam yüklenen ve kültürün yansıtıldığı kimlik kazanmış bir mekâna dönüştürmektedir.

Yeryüzündeki belirli bir sahanın vatan haline gelmesinde o sahaya verilen adların önemi oldukça büyüktür. Gerçekten de insanlar üzerinde yaşadıkları ve hâkimiyet kurdukları sahalardaki yerleşmelere isim verirken yerleşmenin bulunduğu yerin fiziki özelliklerinin yanı sıra beşerî ve iktisadi özelliklerini de dikkate almakta ve o yerleşmeye kendi dil, kültür, örf ve adetlerine en uygun isimleri vermektedir (Öz, 2007). Bu sebeple, yerleşmenin coğrafi, tarihi ve genel karakterini tanımada rol oynayan yer adlarının önemi büyüktür (Alagöz, 1984). Nitekim Batıda adbilimin bir alt kolu olarak gelişmeye başlayan yer adları bilimi, yalnızca dilbilimin konusu olarak kalmamış, tarih, sosyoloji, antropoloji, biyoloji gibi değişik bilim dallarının da ilgilendikleri bir alan olarak dikkati çekmiştir. Verilişinde pek çok etkenin bulunduğu yer adları bir coğrafyanın, toprak parçasının oraya yerleşen halklar tarafından vatanlaştırılmasının ilk ve en önemli aşamasını teşkil eder (Kayserili, 2015).

Ad, “bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya ve bildirmeye yarayan söz, isim”; adlandırma ise “adlandırma işi, isimlendirme” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Fransızca “onomastique” kelimesinin Türkçe karşılığı olarak kullanılan ve “özel adlar bilimi” şeklinde tanımlanan “onomastik”; canlı, cansız ya somut olmayan varlıklara ait özel adların kavram ilişkisi açısından ve köken bilgisi açısından değerlendirilmesi noktasında iki açıdan ele alınabilmektedir. Onomastik biliminin kişi adlarını konu alan bölümüne “antroponimi”, yer adlarını konu alan bölümüne ise “toponomi” adı verilmektedir. Günümüzde araştırmacılar tarafından idari (mülki) ya da coğrafi hemen her ölçekte ele alınan yer adları aynı zamanda bir güç, kültür ve kimlik sembolü olarak görülmektedir (Çildam, 2018). Yer adlarının ve bilhassa eski olanlarının yeterince araştırılıp incelenmesiyle başta bilimsel, sosyal, kültürel bakımdan bir bölgenin geçmişi ve bugünü hakkında çok kıymetli bilgiler elde edilebilmektedir. Çünkü yer adları bir ulusun belleği olan dil, tarih gibi alanlar için somut ve değişken simgelerdir (Alkan, 2017).

Toponomi kelimesi yunanca “topos (yer) onomia (ad); τόπος ονομία” kelimelerinin birleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Toponomi, yerleşme yerlerine ya da fiziki bir özelliğe verilen adı anlam, köken ve dağılışı açısından ele alır.

Toponomi, ele alınan konu açısından alt dallara ayrılmaktadır. Yerleşilmemiş yerler, örnek olarak bir arazi parçası, geçici kırsal yerleşme veya küçük bir ormanlık alan “mikrotoponomi”nin; cadde, sokak vb. ulaşım yollarının adları “hodonimi”nin (veya “odonimi”nin); su kütleleri ile ilgili adlar “hidronimi”nin ve dağ adları ise “oronimi”nin çalışma alanıdır (Aliagaoglu ve Uzun, 2011).

Avrupalı araştırmacılar tarafından birleşik bir sözcük olarak önerilen “toponomi” terimi “yer adı bilimi” anlamında 1876 yılından beri kullanılmaktadır. Bu bilgi Oxford English Dictionary’de belirtilmektedir. Güneybatı Asya’nın yazı kullanan eski uygarlıklarına ait kaynaklarda çok sayıda yer adı kayda geçmiştir. Afrika’nın kuzeyi ile Avrupa’daki eski yer adları ise Roma İmparatorluğu zamanına ait kaynaklarda görülmektedir. Toponomi incelemeleri eski uygarlıklar tarafından bir biçimde kaydedilen çoğu yer adının günümüze kadar bazı ağız değişiklikleriyle halen kullanılmaya devam ettiğini göstermiştir. 19. yüzyılda coğrafya ve haritacılık çalışmalarıyla bağlantılı olarak önem kazanan toponomi konusu I. Dünya Savaşı’nın hemen ardından dilbilimi içinde, adbilimi (onomastik) alt bölümü kapsamında değerlendirilmeye başlamıştır (Kılıç, 2019). Yer adları konusunda Türkiye’de yapılan ilk çalışma, Köprülü Zade Mehmed Fuad’ın 1925 yılında yayımladığı “Oğuz Etnolojisi’ne Dair Tarihi Notlar” isimli makale olarak kabul edilmektedir (Yıldırım, 2019). Toponomi biliminde Türkiye’de ilk akademik çalışmaları Hasan Eren’in yaptığı bilinmektedir. Hasan Eren’den başka bazı Türkologların da tasnif çalışmaları yaptığı ve genellikle köy adları üzerine çalıştıkları bilinmektedir. 1960’lı yıllardan itibaren bu alanda çalışma sayısının artmış olduğu gözlenmektedir (Çildam, 2018; Şahin, 2010).

Toplumlar üzerinde yaşadıkları topraklara isim verirken; bulunduğu yerin fiziki özelliklerini, beşerî ve iktisadi özelliklerini dikkate alarak o toprak parçasına kendi dil, kültür, örf ve adetlerine en uygun isimleri vermişlerdir. Birçok toplumda bir yere ad verilirken o yerin durumu, konumu ve o millete ait tarihi şahsiyetlerde önemli rol oynamıştır (Telli, 2018). Yer adları ile ilgili yapılan çalışmalar, somut olmayan kültürel mirasın ortaya çıkarılması açısından da önem arz etmektedir (Durbilmez ve Tekin, 2014). 1071 Malazgirt Zaferiyle birlikte Anadolu’yu yurt tutan Türk boyları, yerleştikleri bölgelere kendilerine has adlar vererek bu coğrafyanın Türk vatani kılınmasında ilk adımı atmışlardır. Türklerde yer adı verme geleneğinin genel esasları şu şekilde sıralamak mümkündür (Süme, 2018).

1. Oğuz Boy Adlarının Yer Adı Olarak Alınması
2. Şahıs Adlarının Yer Adı Olarak Alınması
3. Dini Hayatla İlgili Yer Adları
4. İcra Edilen Mesleklerle İlgili Yer Adları
5. Yerleşim Yeri ve Çevresine İlişkin Özelliklerin Belirtildiği Yer Adları
6. Yerin Bir Başka Yere Göre Durumunu Belirleyen Yerler, Adları
7. İklim ve Bitki Örtüsüne Bağlı Olarak Verilen Yer Adları
8. Su ile İlgili Yer Adları
9. Hayvan Adlarının Yer Adı Olarak Belirlenmesi
10. Renk ve Yönlerin Yer Adı Olarak Belirlenmesi
11. Viran/Ören, Kale ve Hisarlar

Bu çalışmada yer adları kapsamında Safranbolu'ya bağlı mahalle isimleri ele alınmıştır. Mahalle, toplumsal yapı açısından insanların bir arada yaşadığı en alt yönetim kademesinde olan yerlerdir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde "*mahalle*"; *bir şehrin, kasabanın veya büyükçe bir köyün bölündüğü parçalardan her biri* olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Mahalleler sosyal ve kültürel unsurların insan iradesi ile şekillendiği; yardımlaşmanın, dayanışmanın, komşuluğun ve yakınlığın en çok görüldüğü sosyal ve samimi mekânlardır.

AMAÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın amacı, Safranbolu mahalle adlarını toponomi açısından inceleyerek yer adlarının gelişigüzel verilmediğini ve her adın aslında bir kültür taşıyıcısı olduğunu ortaya koymaktır. Amaç doğrultusunda çalışmada, 17 Aralık 1994 tarihinde UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınan Karabük İli Safranbolu İlçesi'ndeki yer adları konu edilmiştir. Yer adları çalışmaları; sokaklar, caddeler, köyler, mahalleler gibi çok geniş bir alanı kapsadığından dolayı bu çalışmada sadece Safranbolu İlçesi'ne bağlı 21 mahalle adı incelenmiş, coğrafi, tarihi ve kültürel bağlantıları ifade edilmeye çalışılmıştır. Yer adları incelemeleri sonucunda mekân, kimlik ve kültür kavramlarının etkileşimi ile yer adlarının oluştuğu gözlenmektedir. Yer adları, toplumsal kültürün taşıyıcısı ve nesilden nesile aktarıcısı durumundadır. Yaşanılan tarihi olayların, önemli kişilerin, mekânsal bir özelliğin ya da coğrafi konumun yansıması olarak yer adları karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmada ilişkilerin anlamını ve türünü keşfetmek için gözlemlerin sayısal olmayan bir biçimde incelenmesi ve yorumlanmasını ifade eden, yapılandırılmamış gözlem, yapılandırılmamış görüşme ve doküman inceleme gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, olgu ve olayların kendi doğal ortamları içinde gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği nitel araştırma yöntemi ile doküman inceleme (içerik analizi) ve yapılandırılmamış görüşme (mülakat) nitel veri toplama teknikleri kullanılmıştır. Bu doğrultuda teşekkür kısmında belirtilen kaynak kişi görüşülmüş, konu ile ilgili sunduğu bilgiler önce ses kaydı ile kayıt altına alınmış ve ardından yazıya aktarılmıştır. Çalışmanın ana kaynaklarını; 1831 yılı 782 sıra numaralı ve 787-788 sıra numaralı Safranbolu Nüfus Kayıtları³, Sadrazam İzzet Mehmet Paşa ile Safranbolu Vakfiyesi, Safranbolu Merkez Mezarlığı Mezar Taşları ve Şer-iyeye Sicil Defterleri'ne ait tarihi çalışmalar, Safranbolu tarihine ait bazı kitap, makale ve tez çalışmaları oluşturmaktadır. Araştırma esnasında özellikle tarihi kayıtlarla ilgili birinci kaynaklar olan Osmanlıca arşiv belgelerin değerlendirilmesinde tarihçiler tarafından yapılan çevirilerden (transkribe çalışmalardan) faydalanılmıştır. Çalışmaya kaynaklık eden bu eserlerden hareketle Safranbolu İlçesi'nin mahalle adlarına ulaşarak, bugün mevcut olan mahalle adları ile karşılaştırıp; uğramış oldukları değişikliklerle, eski ve yeni adlarının anlamları üzerinde durularak tespitler yapılmıştır. Çalışmada adı geçen mahallerden bir kısmı fotoğraflar ile belgelenmiştir.

³ Nüfus sayımları, bir toplumu meydana getiren fertlerin sayı, yaş, cinsiyet, meslek, dil, din ve öğrenim durumlarını gösterdiğinden toplumların sosyolojik, ekonomik, dini ve tarihi yönlerini araştırmak, kültürel tarihlerini yazmak ve özellikle yerel tarih çalışmaları yapmak için ilk elden kaynak niteliği taşımaktadır. Osmanlı Devleti'nde modern anlamda ilk nüfus sayımının 1831 yılında II. Mahmut döneminde yapıldığı bilinmektedir. Sadece erkek nüfusun sayıldığı bu sayımdaki amaç, askerlik açısından bu nüfusun, cizye vergisi açısından da Hristiyan nüfusun sayısını belirlemektir. 1831 yılında yapılan nüfus sayımı, birtakım eksiklik ve aksaklıklara rağmen ülke dâhilinde yaşayan Müslüman ve gayrimüslim nüfusu ortaya çıkarması bakımından neredeyse tek ana kaynak niteliğindedir (Karacakaya, Yücedağ ve Yılmaz, 2015). Çalışmanın gerçekleştirilmesinde 1831 yılına ait nüfus kayıtları önemli rol oynamıştır.

MEKÂN KAVRAMI

Arapça “kevn” kökünden türeyen mekân kelimesi yer, mahal, ev, oturulan yer anlamına gelir. Türkçe akademik metinlerde mekân yerine “uzam” sözcüğünün de kullanıldığı görülmektedir (Yaşar, 2012). Mekân, bulunulan yer olarak tanımlanmaktadır (Tellan, 2016). Mekânın ne ya da neresi olduğu sorusuna farklı disiplinler tarafından her zaman cevap aranmıştır. Çevre ve insan ilişkileri incelenmeye başlanıldığında; toplumsal ilişki ağlarının, düşünsel ve kültürel kavramların sahnesi olan mekân, aynı zamanda yaşanan toplumsal süreçlerin de temel unsurlarından biri olmuştur (Solak, 2017). Yaşanılan mekânın kişiler üzerinde çok büyük etkisi olduğu gibi kişilerin ya da toplumların da mekânın oluşumunda ve şekillenmesinde büyük etkisi vardır. Toplumlar kendi kimliklerini ve kültürel özelliklerini aktararak yaşadıkları çevreyi, mekânı oluştururlar. Mekân oluşturmada iklim, yerleşme, coğrafi konum gibi fiziki etkenlerin dışında örf, adet, gelenek, dini ritüeller ve yaşam biçimi gibi beşerî faktörler de etkili olmaktadır. Nitekim doğal çevre içerisinde kurulu olan beşerî çevreler; tarihi yapıları, kullanılan malzemeler, yapıların konumları ve yapım teknikleri gibi unsurlar yaşanan dönemin izlerini ve toplumların kimliklerini ortaya koymaktadır (Tutkun, 2015). Mekâna sahip olma duygusu kültür ve kimliğe sahip olma duygusu ile aynı haldedir (Kolukırık, 2010).

KİMLİK KAVRAMI

Kimlik kavramı; psikoloji, sosyoloji ve antropoloji gibi bilimler tarafından tanımlanmıştır. Gelenekler, bireysel özellikler, bireysel motivasyonlar, ahlaki değerler, sosyal normlar, tarihi değerler belirli bir zaman ve mekân ile birleşerek birey ve toplum kimliğini meydana getirirler (Öztürk, 2007). Kimliklerin belirlenmesinde zaman ve mekân kavramları çok önemlidir. Nitekim toplumların tarihi kültürel birikimleri aynı zamanda kent kimliklerinin de belirleyicileri durumundadır (Aliğaoğlu ve Uğur, 2018). Lynch, kimliği bir varlığı diğerinden farklı kılan özgün olma durumu ile ifade etmektedir ve kimliğin benzerlikler ile değil farklılıklar ile oluşacağını vurgulamaktadır (Çavdarlı, 2015). Kimlik sadece insana ait bir unsur değildir. Toplumlar tarafından oluşturulan mekânlar da bir kimliktir ve toplumu temsil etmektedir. Mekânlar, toplumların kimliklerini ortaya koymaktadır. Ait olma ve süreklilik özelliklerini taşıyan kimlik, günün koşulları altında şekillenip gelecek kuşaklara aktarılmaktadır. Bu bağlamda mekânsal kimliğin korunması önem arz etmektedir. Tarihi değerleri, inançları, ekonomiyi, yaşam biçimlerini temsil eden kimlikler geçmiş ile gelecek arasındaki köprüyü kurmakta ve kültürlerin aktarılması için sürekliliği sağlamaktadır.

KÜLTÜR KAVRAMI

Kültür; coğrafyadan tarihe, antropolojiden edebiyata, psikolojiden sosyolojiye birçok disiplin tarafından tanımlanmış bir kavramdır. Kültür tanımlarının arkasında bazen tarihin ve coğrafyanın, bazen de ülkelerin ve inanışların etkileri yatmaktadır. Birçok farklı tanıma sahip bu kavram için ortak unsur hiç şüphesizdir ki insan ve toplumdur. Kültürün olmadığı yerde toplum, toplumun olmadığı yerde ise bireyden bahsetmek mümkün değildir. Her ne şekilde tanımlanırsa tanımlansın kültürün oluşabilmesi için bir topluluğa ihtiyaç duyulur. İzole bir ortamda tek başına bireyin kültür oluşturması mümkün değildir. Çünkü kültür, kalımsal veya içgüdüsel bir edinim değil aksine yaşam boyunca toplum içerisinde aktarımlar ile öğrenilerek kazanılan edinimdir. Her toplumun kendine özgü bir kültürü vardır. Kültür, bir toplumu ayakta tutan en önemli bağdır. Hiçbir kültür doğası gereği olduğu gibi kalamaz, sürekli değişir ve gelişir. Bu sebeple hiçbir kültür saf değildir. Kültür, bireylerin ve toplumların benzeşmesinde ve farklılaşmasında önemli rol oynar.

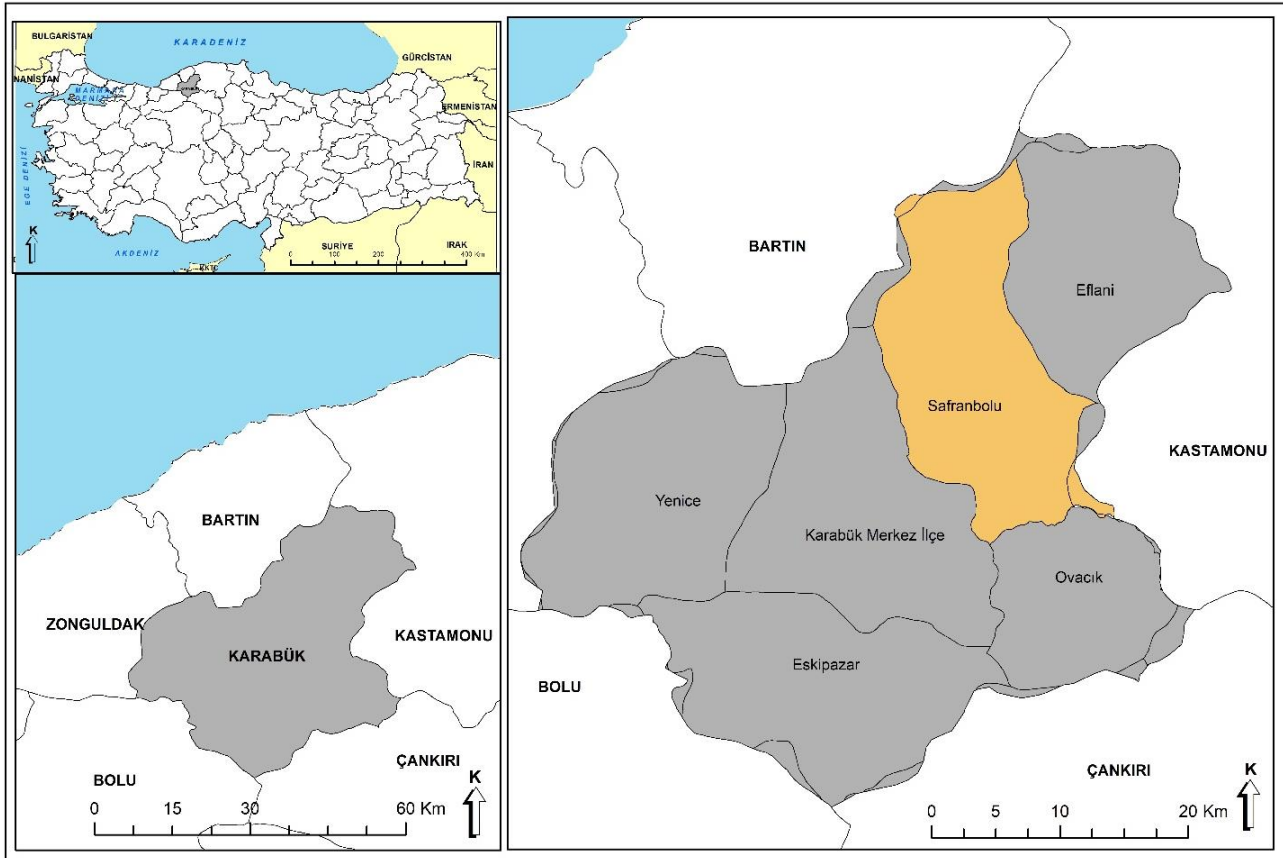
UNESCO’ya göre kültür; *“Bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgudur”*. Kültür, gündelik hayatı organize eden maddi ve manevi pratikler toplamıdır. Bir taraftan kimlikleri inşa ederken, diğer taraftan da bireylerin toplumsal bağlarını şekillendirmektedir (Sağır, 2017). Malinowski, kültürün temelini bireylerin ihtiyaçlarını koymuştur. Malinowski’ye göre insanlar bir hedefe ulaşmak için örgütlenmelidir ve bunun da kültürün temel olgusu olduğunu ileri sürmektedir (Malinowski, 1994: 27’den akt., Oğuz, 2011). Kültür, bilgiyi, ahlakı, sanatı, örf ve adetleri kapsayan, toplumun bir üyesi olan insanın kazandığı bütün yetenek ve alışkanlıkları da içine alan bir bütündür. İnsan topluluğu varlığını devam ettirdikçe kültürde varlığını devam ettirir (Gelekçi, 2011). Kültürün toplum hayatında çok önemli bir yeri vardır. Kültür bilgi birikimidir ve bu birikimlerin nesilden nesile aktarımıdır. Yer adları da, ortamın doğal, kültürel ve sosyal durumlarının etkisi ile ortaya çıkmış ve insanda sürekli olarak merak uyandırmış olmasından dolayı, kültür çalışmalarının önemli konulardan biri olmuştur (Koca ve Yazıcı, 2011).

İnsanoğlu var oluşundan itibaren bir aidiyet duygusu içerisinde olmuştur. Bu aidiyet duygusu ile yaşamış olduğu fiziki ve coğrafi koşullar çerçevesinde mekânsal çevresini oluşturmuş ve zamanla mekânlar kimlik kazanmıştır. Mekânlar onları oluşturan toplumların özlerini yansıtır. UNESCO Dünya Miras Kenti Safranbolu sivil mimarisi ile ün kazanmış ve yaklaşık 800 yıldır her zaman Türklerin yönetiminde kalmış, hiçbir istila görmeden aynı uygarlığın yerleştiği ve geliştiği bir merkez

olmuştur. Safranbolu halkı, kapalı aile yaşantısı ile gelenek ve göreneklerine sıkı sıkıya bağlı bir sosyal yaşantıyı 20. Yüzyılın ilk yarısının sonuna kadar devam ettirmiştir. Dedeler, babalar, evlatlar, torunlar hep bu kentte kalmışlar, ataerkil bir aile yaşantısının gereği olarak aynı evde yaşamışlar; yaşanan, barınılan evler, dede yadigârı ve baba mirası olarak özenle korunmuş, baba ocağını söndürmemek geleneğine özellikle saygı duyulmuştur (Ulukavak, 2015). Safranbolu evleri, burada yaşayan toplumun geçmişini, kültürünü, ekonomisini, teknolojisini ve yaşama biçimini yansıtmıştır (Kalyoncu, 2010). Safranbolu mimarisine bakıldığında; mekân, kimlik ve kültür üçgeninin tarihi bir merkezde toplandığı ve sürdürülebilirliği açıkça görülmektedir.

SAFRANBOLU

Karadeniz Bölgesi Batı Karadeniz Bölümü'nde Karabük iline bağlı bir ilçe olan Safranbolu, Roma öncesi devirlerde adı "Paflagonya" olan Kızılırmak ve Filyos Irmağı arasında kalan bölgede yer almaktadır. Bu bölge tarihi süreçte Hitit, Frigya, Lidya, Pers, Helen, Roma, Bizans, Danişmend, Çobanoğulları, Anadolu Selçuklu, Candaroğulları ve Osmanlı gibi birçok kavim, devlet ve medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Safranbolu'nun bilinen geçmişi yaklaşık M. Ö. 3000 yıllarına kadar tarihlendirilmiştir (Kalyoncu, 2010; Tunçözgür, 2012). Nitekim, Gümüş (Küblüce) Mahallesi ve Konarı Köyü'nde bulunan tümülüsler ile Hacılarobası, Çavuşlar, Kızılcaören ve Ilbarıt kırsallarında bulunan kaya mezarlarından elde edilen bulgular Safranbolu'nun Antikçağ öncesine dek uzanan bir yerleşim sahasını olduğunu, camiye dönüştürülerek "Ulucamii" adını alan Saint Stefano Kilisesi'nin 1872 yılına ait onarım kitabesinde kilisenin 515 yılında inşa edildiğinin yazması da Safranbolu'nun Geç Roma döneminden bu yana sürekli yerleşim yeri olarak kullanıldığını ortaya koymaktadır. Safranbolu, çeşitli uygarlıklar arasında el değiştirdiği gibi Türkler ile Bizanslılar ve hatta Türk Beyleri ile Osmanlı arasında da el değiştirmiştir.

Şekil 1: Safranbolu Lokasyon Haritası

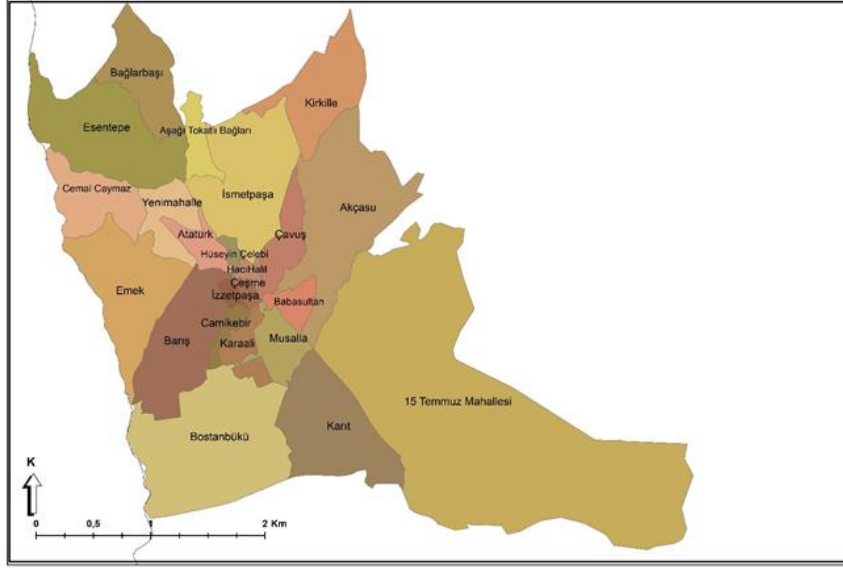
Günümüze dek çok sayıda kültüre ve medeniyete ev sahipliği yapan Safranbolu, 17 Aralık 1994 tarihinde UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girerek koruma altına alınmıştır. Safranbolu gerek sivil mimarisi gerekse sokak dokusu, çeşmeleri, hanları, hamamları, el sanatları ve yaşayan Safranbolu kültürü ile korunması gereken kültürel miras alanlarımızdandır. Bugün Safranbolu'da bulunan yapıların her biri, önceki dönemlerde yaşayan toplumların kültürel özellikleri ile şekillenmiştir.

Safranbolu Mahalle Adları

Safranbolu, 2019 yılı sonu itibari ile mülki idari açısından 21 mahalle ve 60 köyden oluşmaktadır. İlçenin toplam nüfusu 68.440 olup nüfusun %50,4'ü erkek, %49,6'sı kadındır. Nüfusu en fazla olan mahalleler Emek ve Esentepe iken, nüfusu en az olanlar ise İzzetpaşa ve Hacıhalil mahalleleridir.

Yerleşim tarihi açısından ele alındığında Safranbolu, Antik Çağ'a uzanan geçmişinin doğal bir sonucu olarak bir kısmı eski adını kullanan, bir kısmı ad değişikliğine uğrayarak yeni adını kullanan ya da birleştirme gibi nedenlerden dolayı yeniden oluşturulduğu için ilk adını kullanan mahallelere sahiptir.

Şekil 2: Safranbolu'nun Mahalleleri

Akçasu Mahallesi: Tüm toplumlarda olduğu üzere Türklere de gerek bireysel gerekse de toplumsal düzeyde yaşamın sürdürülebilir kılınması noktasında suyun önemi büyüktür. Gerek konar-göçer hayat tarzını benimsemiş gerekse de yerleşik hayata geçmiş olan Türk toplulukları, çevrelerinde bulunan su kaynakları ile yakından ilgilenmişler ve onlara çeşitli adlar vermişlerdir.

Bağlı olduğu Safranbolu ilçe merkezine 3 km uzaklıkta yer alan Akçasu Mahallesi, Safranbolu'da su kaynaklarının (aynı adlı derenin) ve aynı zamanda önemli kültürel miras unsurlarından olan Lütüye (Kaçak) Camii ve Dağdelen Camii'nin bulunduğu mahalledir. Yapılan incelemelerde bu mahalle adına 1897 yılı Kastamonu Salnamesi'nde rastlanmaktadır.

Safranbolu Vakfiyeleri incelendiğinde; Akçasu Mahallesi'ndeki Lütüye (Kaçak) Camii'nin vakfiyelerinden 1883 tarihli olanında camiyi yaptıran Muslubeyoğlu Hacı Hüseyin Hüsnü Efendi'den "Babasultan Mahallesi ahali-i muteberasından"⁴ diye bahsederken, aynı caminin 1893 tarihli vakfiyesinde ise; "Babasultan Mahallesi'nden müfrez Akçasu Mahallesi ahali-i muteberasından"⁵ diye bahsedilmiştir (Abdülkadiroğlu ve Özsoy, 1998). Bu ifadeler semtin 1883-1893 yılları arasında ayrı bir mahalleye dönüştüğünü göstermektedir.

Akçasu Mahallesi adının nereden geldiği konusunda ise egemen görüş, mahallenin ortasından geçen derenin suyunun çok berrak olmasından dolayı dereye "Akçasu Deresi" denilmiş ve bu isim zamanla mahallenin adı olarak kullanılmaya başlanmıştır (Ulukavak, 2007).

Aşağı Tokatlı Bağları Mahallesi: Türklere Anadolu'ya geldikten sonra yerleşim sahasındaki doğal koşulları gözlemlemiş, özelliklerini belirlemiş ve bu durumu yer adı olarak toplumsal yaşamlarına yansıtılmışlardır. Bu konuda dikkat ettikleri diğer bir husus, bir yerin coğrafi konumunu başka bir yere göre ifade ederken ayırt edici olması amacı ile aşağı-orta-yukarı, kuzey-güney, eski-yeni gibi kelimelerin kullanılmasıdır.

Tokatlı, 1831 yılı itibariyle bütün kayıtlarda köy olarak geçmektedir. Söz konusu dönemde Safranbolu'da yerleşimler genel olarak 4 bölüme ayrılmaktaydı. Çarşı adı verilen bölüm "Şehir", yazlık kısım "Bağlar", Rumların ikamet ettiği "Kıranköy", bir de Kıranköy ile Bağlar arasında kalan -Demir Çelik Fabrikası'nın kurulmasından önce tarım arazisi olarak kullanılan-

⁴ Babasultan Mahalle sakini, mahalleye mensup anlamında söylenmiştir.

⁵ Babasultan Mahallesi'nden ayrılan Akçasu Mahallesi mensubu, sakini olan.

“Hastarla”dır. Karabük’te Demir Çelik Fabrikası’nın kurulması sonucu artan nüfus ile birlikte yeni planlamalara geçilmiştir. Hızla büyüyen kent artık sadece yazın kullanılan Bağlar mevkiine kadar genişlemiş ve hızla kamulaştırmalar yapılmaya başlanmıştır. 1974 yılında Bağlar Mahallesi 4’e bölünerek farklı mahallelere (Tokatlı, Yeni Mahalle, Cemal Caymaz, Bağlarbaşı) ayrılmıştır. Bağlar denilen yazlık alan içinde olan Tokatlı Köyü ise aşağı ve yukarı olarak bu dönemde ikiye ayrılmıştır (Ulukavak, 2007).

Tokatlı isminin nereden geldiği konusunda ise; Safranbolu’nun değerli büyüklerinden Safranbolu’ya gönül vermiş birçok hizmette bulunmuş Safranbolulu Gazeteci/Yazar Sayın Aytekin Kuş ile gerçekleştirdiğimiz mülakat esnasında kendisi bu konu ile ilgili şu bilgileri paylaşmıştır:

“Tokatlı Köyü’nün kurucularının, Tokat ilinden gelen 3 kadı olduğu ve bunların isimlerinin, Kara Kadı (Bugün Altınok soyadı ile Safranbolu’da ikamet ettikleri biliniyor), Musa Kadı (Bugün Yıldız soyadını almışlar ve aile lakaplarının da türbeli olduğu bilinmekte) ve Sarı Kadı olduğu söylenmektedir. Aşağı ve yukarı diye sınıflandırılması ise, merkeze uzak ve yakın olduğunu belirtmek için kullanılmıştır.”

Atatürk ve Barış Mahalleleri: Türklerin Safranbolu’yu alması ile birlikte şehir merkezi olarak kabul edilen ve “Çarşı” adı verilen yerde yaşayan Rumlar, mübadele ile 1519 yılı tahrirlerinde adı geçen Gebran Mahallesi’ne yerleşirler. Bu mahallede günümüze dek ulaşan Aziz Stefanos (Ulu) Camii ve Sholion Rum Mektebi’ni inşa ederler. Daha sonra Hristiyanlar bu mahalleye “Kıranköy” adını vermişlerdir (Yazicioğlu, 2001).

Kıranköy civarında bulunduğu düşünülen “Dolanbat”, “Canbaz”, “Kilise” ve “Kırklak” denilen Rum mahallelerinin birleşmesiyle 1924 yılında Misak-ı Milli Mahallesi oluşturulmuştur (Eski, 2018). Misak-ı Milli Mahallesi adına bir türlü alınamamış olduğu ve halkın halen Kıranköy adını kullandığı görülmektedir. Misak-ı Milli, Kurtuluş Savaşı öncesinde Erzurum ve Sivas kongrelerinde alınan kararların Osmanlı Mebusan Meclisi tarafından 28 Ocak 1920 tarihinde onayına ilişkin yayınlanan bildirinin ismidir. Misak-ı Milli’nin gerçekleşmesinde emeği geçen Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü adına Misak-ı Milli Mahallesi’nin ikiye bölünüp Atatürk ve İnönü mahalleleri yapma teklifi 1 Ekim 1974 tarihinde Belediye Meclisi Olağan Toplantısı’nda sunulmuş ve kabul edilmiştir. Onay için Zonguldak Valiliği’ne gönderilen bu karar dönemin Zonguldak Valisi Nihat Oğuz BOR tarafından uygun bulunmamıştır. Sebebi ise, Atatürk’ün müstesna kişiliği ve benzersiz nitelikleri göz önüne alınıp, kişiliğiyle bağdaşabilecek çok büyük, görkemli, önemli ve değeri olan yerler için Atatürk adının kullanılmasının daha uygun olacağını belirtmiştir. Bunun üzerine mahalle isimleri İnönü ve Barış Mahallesi olmuştur. Barış ismi ise Kıbrıs Barış Harekatı’na atfen koyulmuştur. Ancak İnönü Mahallesi’nin adı 2006 yılında, Safranbolu’da İsmet Paşa Mahallesi olduğundan dolayı, aynı yerde iki benzer isim olmaz düşüncesi ileri sürülerek değiştirilmiş ve Atatürk Mahallesi’ne dönüştürülmüştür (Ulukavak, 2010).

Emek Mahallesi :1937 yılında kurulan Demir-Çelik Fabrikası ile Safranbolu’da birçok şey değişmeye başlamıştır. Fabrikada çalışmanın daha cazip olduğu düşüncesiyle Safranbolu esnafı dükkânlarını kapatmaya başlamış ve bu durum Safranbolu’daki ticaret hayatını durdurmuştur. Fabrikaya yakın olma arzusu ile Şehir olarak kabul edilen Çarşı bölgesi artık boşaltılmaya başlanmış, sadece yazın kullanılan Bağlar kesimindeki evler onararak hem yazlık hem de kışlık kullanıma uygun hale getirilmeye başlanmıştır. Böylece hem kültürel hem de mimari değişim hızlanmıştır.

Safranbolu, şehir planlamasına yönelik ilk uygulamalar çerçevesinde ilk planlanan kentlerden biridir. Safranbolu’ya ait ilk modern kent planı 11 Ağustos 1936 tarihli İmar Planı’dır. Söz konusu imar planı Kültür ve İçişleri Bakanlığı tarafından onaylanarak uygulamaya konulmuştur. Şehirci ve Mimar Burhan Arif Ongun tarafından hazırlanan plan, gelişim talepleri doğrultusunda şekillenmiştir. Planda sonradan kentsel sit alanı olacak Bağlar, Kıranköy ve Şehir (Çarşı) bölgeleri ile bu bölgeler arasında kalan boş alanlar görülmektedir. Plan raporunda Kıranköy ile vadi eteklerine yerleşmiş sayfiye mekânı Bağlar arasında kalan boş alanlar yeni yerleşim bölgesi olarak belirtilmektedir (Yetiş, Turcan ve Dinçer, 2018). Bu imar planına göre boş olan alanlardan birisi de bugünkü Emek Mahallesi’dir. Bu mahalleye bir işçi yapı kooperatifi tarafından Sosyal Sigortalar Kurumu’nun konut kredisinden yararlanılarak yaptırılan ve 1970’li yılların başında “215” evler adıyla iskâna açılan bir semte, kooperatif üyesi Karabük Demir-Çelik fabrikalarında çalışan işçilerin emeklerinin ürünü olduğu için “Emek Mahallesi” adı verilmiştir (Ulukavak, 2007). Emek, bugün Safranbolu’nun en fazla nüfusa sahip mahallesidir.

Yeni Mahalle, Cemal Caymaz ve Bağlarbaşı Mahalleleri: Emek Mahallesi’nin oluşumunda anlatılan durumlar sebebiyle oluşan diğer mahalleler de Yeni Mahalle ve Cemal Caymaz Mahallesi’dir. Bağlar Mahallesi’nin 1974 yılında 4’e bölünmesiyle bu mahalleler oluşmuştur. İşçi evleri, Memur evleri ve Ata evler başta olmak üzere Hastarla’daki yeni konut alanlarının bulunduğu kesime “Yeni Mahalle” adı verilmiştir. Yeni yapılan bir yerleşim yeri olduğunu belirtmek için bu ad kullanılmıştır. Cemal Caymaz Mahallesi ise; bir kadirbilirlik göstergesi olarak, Safranbolu’nun elektrik ve şehir şebeke suyuna kavuşmasında önemli hizmetleri olan eski Belediye Başkanlarından Cemal Caymaz’dan adını almaktadır (Ulukavak, 2007). 1974 yılında ayrılan Bağlar bölgesinin merkezi de Bağlarbaşı Mahallesi olarak adlandırılmıştır. Adının anlamı ise; Safranbolulular için yazın bir sayfiye alanı olan verimli toprakları ve meyve bahçeleri ile bilinen bölümün merkezi anlamını taşımaktadır.

Esentepe Mahallesi: Sayın Aytekin Kuş, Safranbolu'nun artan nüfusuna bağlı olarak yeni yerleşimler için kamulaştırılan alanlardan biri ve Safranbolu'nun 20. Mahallesi olan bu bölgenin aslında Tokatlı Köyü'nün mücavir alanı olduğunu, yükseltisinin fazla olması sebebi ile havadar bir yer olduğu için de "Esentepe" adının koyulduğunu söylemektedir. Esentepe, 1994 yılına mahalle statüsüne kavuşmuştur.

İsmet Paşa Mahallesi: Tüm toplumlarda olduğu üzere Türklerde de sahip oldukları özellikleri ile dikkat çeken bir kişinin adını bir yerleşim yerine vererek o kişinin adını kalıcı kılmak sıkça karşılaşılan durumlardan biridir.

İsmet Paşa Mahallesi, 1924 yılında Kavak ve Hacıali mahallelerinin birleşmesiyle oluşturulan bir mahalledir (Eski, 2018). Mahalleye, Mustafa Kemal Atatürk'ten sonra yerine gelen 2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün ismi verilmiştir. İsmet İnönü'nün nüfus mübadelesi boyunca Safranbolu'ya büyük katkıları olduğu bilinmektedir. Safranbolu halkının bu sebeple İsmet Paşa'ya bir gönül borcu olduğu bilinmekte ve bir kadirbilirlik göstergesi olarak ise mahalleye İsmet Paşa Mahallesi adının verildiği düşünülmektedir.

Musalla Mahallesi: Günümüzde Safranbolu Mezarlığı'nın bulunduğu mahallenin adıdır. Musalla Mahallesi adına Kastamonu Salnameleri'nde 1903 yıllarındaki kayıtlarda rastlanılmaktadır (Acar, 2006). Musalla Mahallesi'nin önceden Babasultan Mahallesi'ne bağlı olduğu daha sonra oradan ayrılarak Musalla Mahallesi adını aldığı düşünülmektedir. Mezarlığa bitişik olması sebebiyle camilerde cenaze namazının kılındığı yer anlamına gelen musalla adının verildiği düşünülmektedir (Ulukavak, 2007).

Cami-i Kebir Mahallesi: Türkler gerek İslamiyet'ten önce gerekse de Müslüman olduktan sonra dini değerlerine büyük önem vermişler, bu özelliklerini din ile ilgili yer adı verme konusunda ortaya koymuşlardır.

1519 Yılı Tahrirleri'nde adı Camii olarak geçen mahalle, 1831 yılı nüfus sayımlarından itibaren "Cami-i Kebir" adını almış ve günümüzde de aynı isimle varlığını sürdürmektedir. Bugün eski Hükümet Konağı'nın güneyinde bulunan ve Safranbolu'nun en eski camisi olarak bilinen, putperest tapınağı iken Hristiyanlıkla birlikte kilise olan daha sonra da Türklerin Safranbolu'yu fethiyle camiye dönüştürülen ve Safranbolu'nun ilk büyük camisi kabul edilen bu yapıdan dolayı mahalleye Cami-i Kebir (Büyük Camii) Mahallesi denildiği düşünülmektedir.

İzzet Paşa Mahallesi: Zülüflü Baltacılarından İbrahim Ağazade Ali Ağa'nın oğlu olan İzzet Mehmet Paşa, 1743 yılı ortalarında Safranbolu'da doğmuştur. İzzet Mehmet Paşa, devlette görev yaptığı süre zarfında birçok hayır eseri yaptırmış, vakıflar kurmuş ve hazırlattığı vakfiyelerle bunları kayıt altına almıştır. Doğduğu şehir olan Safranbolu'ya çok büyük önem vererek burada kendi adıyla anılan cami, çeşmeler, suyolları, su kemerleri ve saat kulesi yaptırmış, bakımı için görevliler tayin etmiş, bu görevlilerin maaşlarını da kendi vakfından karşılamıştır. Bütün bunlar Safranbolu'nun şehirleşmesi ve gelişmesinde önemli rol oynamıştır (Karacakaya, Yücedağ ve Yılmaz, 2013).

Sadrazam İzzet Mehmet Paşa, 1796 yılında Safranbolu'nun en büyük camisi olan ve kendi adını taşıyan İzzet Mehmet Paşa Camii'ni yaptırmıştır. Caminin bulunduğu çevrede yer alan Müslüman Polat, Hacı Evhad ve Müslüman Kıran mahallelerinin 1924 yılında birleştirilmesi ile (Eski, 2018) -Safranbolu'ya değer vermiş ve gelişmesine büyük katkılarda bulunmuş olan Sadrazam İzzet Mehmet Paşa'ya kadirbilirlik göstergesi olarak- İzzet Paşa Mahallesi oluşturulmuştur.

Çeşme Mahallesi: 1519 Tahrirlerinden itibaren adı değişmeden günümüze kadar gelen mahalleye, dönemin ilk çeşmesinin burada yapılması sebebiyle bu adın verildiği düşünülmektedir. 1924 yılında Çeşme, Tekye ve Hacı Derviş mahalleleri; Çeşme Mahallesi adı altında birleştirilmiştir (Eski, 2018).

Çeşme Mahallesi bugün Tarihi Saat Kulesi, Tarihi Cezaevi ve Cephaneliği, Kent Tarihi Müzesi, Kaz Dağlı Camii, Arasta, Köprülü Camii ve Cinci Hanı gibi pek çok kültürel mirasa ev sahipliği yapmaktadır.

Hüseyin Çelebi Mahallesi: Tablo 1 incelendiğinde; Hüseyin Çelebi Mahallesi adı ilk olarak 1897 Kastamonu Salnamesi'nde karşımıza çıkmaktadır. Hüseyin Çelebi'nin bir şahıs mı ya da bir cemaat adı mı olduğu hakkında; Cinci Hoca Hüseyin Efendi'nin annesi Hamide Hatun'un vakfiyesinin incelenmesi sonucu bir bilgi elde edilmektedir. Hamide Hatun, Cinci Han'ın konumundan bahsederken şu ifadelerle yer vermiştir:

"Cinci Han'ın kuzey cephesinin "sük-i sultani" olduğu görülmektedir⁶. Hanın batı cephesinde mutab karhanesi⁷ ve Hüseyin Çelebi mülkü, güney cephesinde pazar yeri, doğu cephesinde ise Akçasu Deresi vardır." (Yazıcıoğlu, 2001).

Bu ifadeden yola çıkarak, o dönemde Hüseyin Çelebi'nin, 50 adet dükkânın var olduğu bilinen yerde bir mülkünün olduğu ve genellikle o dükkânlarda tuhafiyeye, dokuma işlerinin yapıldığı söylenmektedir. Hüseyin Çelebi'nin hatırı sayılır bir esnaf olduğu düşünceleri ağır basmakla birlikte daha fazla belge bulunamadığı için kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır.

⁶ Pazar yeri anlamına gelen bu ibareden kasıt, vakfiyede sözü edilen 50 adet dükkândır

⁷ Karhane: Atölye

1924 yılında Hüseyin Kethüda ve Hacı Beyli mahalleleri birleştirilerek Hüseyin Çelebi Mahallesi adıyla resmi kayıtlara geçmiştir (Eski, 2018). Fakat Tablo 1 incelendiğinde, 1897 Kastamonu Salnameleri'nde Hüseyin Çelebi ve Hüseyin Kethüda'nın aynı zamanda geçtiği aktarılmaktadır. 1519, 1530 ve 1568 tahrirlerinde sadece "Kethüda"⁸ olarak yazılan bu mahallenin adının gerçek bir kişiden geldiği düşünülmektedir. Fakat belirtilen dönemlere ait vakıf kayıtlarında olmamasına rağmen, daha sonraki dönemlerde Taraklı Borlu Kazası'nda bulunan "Hüseyin Kethüda Cami-i Şerifi Vakfı" adında bir vakfın varlığı, bu vakfın mahalleye bu adın verilmesinden çok sonra kurulduğunu; dolayısıyla bu adın gerçek bir şahsa ait olmadığını göstermektedir. Hüseyin Kethüda bir cemaat adı olup Mamalu Türkmen aşiretinden olan bu cemaatin bir kolu Bozok livası sınırları içinde bulunan bir köye yerleştirilmiştir (Yazıcıoğlu, 2001).

Tablo 1: Tarihi Kaynaklara Göre Safranbolu Mahalle Adları ve Yaşanan Değişiklikler (Kırmızı renkliler adı hiç değişmeyen mahallelerdir)

	1519 Yılı Tahrirlerinde Adı Geçen Mahalleler	1831 Yılı Nüfus Sayımında Adı Geçen Mahalleler	787-788 Sıra Numaralı Nüfus Sayım Defterlerinde Adı Geçen Mahalleler	1897 Yılı Kastamonu Salnamesinde Adı Geçen Mahalleler	2020 Yılı Safranbolu Belediyesi Kayıtlarında Adı Geçen Mahalleler
1	Baba Mescidi	Baba Sultan	Baba Sultan	Baba Sultan	Baba Sultan
2	Kara Ali	Kara Ali	Kara Ali	Kara Ali	Kara Ali
3	Camii	Camii Kebir	Camii Kebir	Camii Kebir	Camii Kebir
4	Çavuş	Çavuşağa	Çavuş	Çavuş	Çavuş
5	Kethüda	Camii Hüseyin Kethüda	Hüseyin Kethüda	Hüseyin Kethüda	Hüseyin Çelebi
6	Hacı Evhad	Hacı Evhad	Hacı Evhad	Hacı Evhad	İzzet Paşa
7		Hacı Halil	Hacı Halil	Hacı Halil	Hacı Halil
8	Fakih Polad	Müslüman Polat	Müslüman Bolat	Polat	Emek
9	Çeşme	Çeşme	Çeşme	Çeşme	Çeşme
10	Küblüce	Kavak	Kavak	Kavak	Esentepe
11	Gebzan	Hacıbeyli	Hacıbeyli	Hacıbenli	Barış
12	Arabşir	Hacı Durmuş	Hacı Durmuş	Hacı Durmuş	Yeni Mahalle
13		Hacı Ali Ağa	Hacı Ali	Hüseyin Çelebi	İsmet Paşa
14		Kirkille	Kirkille	Kirkille	Kirkille
15		Tekke	Tekye	Tekye	Atatürk
16		Müslüman Kıran	Müslüman Kıran	Kıran	Cemal Caymaz
17				Akçasu	Akçasu
18				Bağlarbaşı	Bağlarbaşı
19					Musalla
20					Aşağı Tokatlı
21					15 Temmuz

Hacıhalil ve Karaali Mahalleleri: 1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra Anadolu'nun çeşitli bölgelerine iskân edilen Türkmen Aşiretleri kendi boy, aşiret, cemaat ve oymak adları ile köyler teşkil etmişlerdir. Tahrir ve nüfus kayıt defterlerine dayalı olarak yapılan çalışmalarda bu durumun varlığı tespit edilmiştir.

1831 Nüfus Kayıtları incelendiğinde bu mahalle adlarının nüfus kayıtlarında bir topluluk adı olarak karşımıza çıktığı görülmüştür. Hacıhalil soyu ya da Karaali soyu gibi aile lakabı niteliğinde olduğu düşünülmektedir. Hacıhalil, bugün Safranbolu'nun en az nüfusa sahip mahallesidir. Tarihi Safranbolu Tabakhane Bölgesi, Karaali Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır.

Kirkille Mahallesi: Babasultan Mahallesi'nin doğusundan Bartın istikametine giden yolun hemen batısında bulunan Karaman Çukuru'nun birkaç yüz metre ilerisinde Kirkille Mahallesi başlamaktadır. Yörede bu adın kökeni ve adı bilinmemektedir. Ancak Türkistan'da Kerki adını taşıyan bir yerleşim yerinin bulunması, bu adın Kerki-li-ler sözcüğünden bozulmuş olabileceğini düşündürmektedir (Yazıcıoğlu, 2001). 1831 yılı nüfus sayımlarından günümüze kadar adı bozulmadan gelen Kirkille'de Rumlar Müslümanlar ile yaşamışlardır (Karacakaya, Yücedağ ve Yılmaz, 2015).

Babasultan Mahallesi: 1519 Tahrirlerinde Baba Mescidi olarak geçen mahallenin adı değiştirilmiş ve 1831 nüfus sayımlarından günümüze kadar Babasultan Mahallesi olarak adlandırılmıştır. 1519 ve 1530 yıllarında, sözü geçen "baba" adına inşa edilmiş bir mescitle bir de zaviye bulunduğu ve buna göre de bu adın daha da önceki yüzyıllardan intikal ettiği düşünülmektedir. Mahalleye adını veren Babasultan'ın kim olduğunu bilen yoktur. Bu kişinin, o mahalledeki bir evin veya Dağdelen Camii'nin bahçesinde gömülü olduğu konusunda gerçeği yansıtmayan düşünceler bulunmaktadır. Ancak, Saltukname'de değişik birkaç adla anılan Sarı Saltuk Baba'ya takılan sıfatlardan bir tanesi de "Baba Sultan"dır. Aynı zamanda Sarı Saltuk'un halifelerinden Barak Baba'nın türbesinin Bursa'nın Gürsu Bucağına bağlı Babasultan Köyü'nde bulunması bu adın, bu ikisinden birine ve büyük olasılıkla Sarı Saltuk Baba'ya verilmiş bir sıfattan geldiği düşünülmektedir (Yazıcıoğlu, 2001).

⁸ Osmanlı döneminde, varsil kimselerin ya da devlet büyüklerinin buyruğunda çalışan, onların birtakım işlerini gören kimse.

Çavuş Mahallesi: **Tablo 1** incelendiğinde Çavuş Mahallesi'nin eski dönemlerden beri var olduğu ve 1831 Nüfus Sayımı'nda adının Çavuşağa olarak geçtiği görülmektedir. Bu mahallenin adı ile ilgili mevcut kaynaklar incelendiğinde, Çavuş adının asker kökenli ailelerin lakapları olduğu görülmüştür. Safranbolu'da eski dönemlerde kayıtlarda geçen Çavuşağa Medresesi ile bu mahalleye verilen adın ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Çavuş Mahallesi'nde, Cinci Hamamı'na ve tarihi eski çarşığı panoramik açıdan izlemek isteyenlerin ziyaret ettiği Hıdırlık Tepesi'ne ev sahipliği yapmaktadır. Türklerin Safranbolu'ya ilk kez geldiklerinde yerleştikleri, zaman zaman yağmur duası ile Hıdırellez kutlamalarının yapıldığı bir mekândır. Tarihi Safranbolu'yu görmesi sebebi ile seyir terası olarak kullanılan tepede Köstendil Kaymakamı iken Safranbolu'ya sürgün edilen Hasan Paşa'nın türbesi (1845), Şehzade Gazi Süleyman Paşa'nın kumandanlarından Hızır (Hıdır) Paşa'nın mezarı, Kurtuluş Savaşı kahramanlarından Dr. Ali Yaver Ataman'ın (1955) anıt mezarı ve iki adet namazgâh bulunmaktadır.

15 Temmuz Mahallesi: Safranbolu'nun son mahallesi olan 15 Temmuz Mahallesi; 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişimini unutmamak ve o direnişi anmak adına oluşturulmuştur. İlçeye bağlı Yazıköy'ün mücavir alan sınırları içerisinde kalan bölümünün bulunduğu bölgenin, yapılan referandum sonrası Safranbolu Belediye'sine katılması sonucunda, Yazıköy köyü Çay Mahallesi'nin adı Belediye Meclisi'nde gündem maddesi olarak görüşülmüş ve 20 Aralık 2018 tarihinde "15 Temmuz Mahallesi" adı ile Safranbolu'nun 21. mahallesi olmuştur.

SONUÇ

Türkiye'de sayısı 40 bin civarında olan idari yerleşim yerlerinin adlarının incelenmesinin ve sınıflandırılmasının tek bir çalışma ile yapılması olanaksızdır. Bu sebeple Türkiye'deki yerleşme yeri adlarının incelenmesi ve sınıflandırılması disiplinler arası işbirliği ile yapıldığında, yer adları ile ilgili isabetsiz ve eksik değerlendirmelerin önüne geçilmiş olacaktır. Ayrıca zaman içerisinde çeşitli bölge ve yörelerde yapılacak olan yerel çalışmaların daha sonra bütünleştirilmesiyle yer adlarının anlamları ve kaynakları konusundaki kaynakları ve belirsizlik bir miktar giderilebilecektir (*Koca ve Yazıcı, 2011*).

Toplumsal kültürün taşıyıcısı ve nesilden nesile aktarıcısı durumunda olan yer adları aynı zamanda yaşanan tarihi olayların, önemli kişilerin, mekânsal bir özelliğin ya da coğrafi konumun yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir sokağın ya da mahallenin hatta bir kültürün ve bir neslin oluşmasının temel faktörü toplumdur. Toplumlar ilk önce içerisinde yaşadıkları mekânı oluşturur, kimlik ile şekillendirir ve daha sonrailmekilmek kendi kültürlerini bu mekânlara işlerler. Mekânlar toplumların yaşayan kültürleridir ve Safranbolu şehri her taşına kadar bu örneği en güzel şekilde göstermektedir.

Çalışmanın başında belirtilen mekân, kimlik ve kültür kavramlarından yola çıkarak araştırdığımız Safranbolu mahalle adlarının anlam kategorilerini incelediğimizde (**Tablo 2**); Safranbolu halkı tarihi, kültürü ve gelişimi konusunda destek gördüğü şahsiyetlere değer vermiş, önemli kılmış ve bu doğrultuda minnetlerini belirtmek amacıyla birçok mahalleye adlarını vermiştir. Sıfat veya isim tamlamalarından oluşan adlar genellikle yeni oluşan mahalleler için kullanılmıştır. Çevre ile ilgili olan adlar ise coğrafi özelliklerden (su kaynakları, tarımsal ürün ekim sahası) yola çıkarak verilmiş isimlerden oluşmaktadır. Kirkille Mahallesi hakkında ise bir Türkmen boyunun ismi olabileceği düşünülmektedir, fakat bunu kanıtlayacak bir belge bulunmadığından dolayı diğer yer adları kategorisine alınmıştır. Din ile ilgili yer adı, bölgede bulunan cami ve mezarlık alandan kaynaklı bir adlandırmadır. Boy, aşiret, cemaat ve aile lakapları kapsamında nüfus kayıtları, mezar taşları, vakfiyeler, tahrirler ve şeriye sicilleri incelenirken; HacıHalil, KaraAli ve Çavuş sülale isimlerinin, aile lakaplarının karşımıza çıktığı görülmektedir ve kaynaklarda bu isimlerde şahsiyetlere rastlanılmadığı için sülale lakabı sayılarak bu kategoriye alınmıştır.

Tablo 2: Safranbolu Yer Adları Anlam Kategorisi

Çevre ile ilgili Olan Mahalle Adları	Din ile ilgili Mahalle Adları	Boy, Aşiret, Cemaat ve Lakaplardan Oluşan Mahalle Adları	İnsan İsimlerinden Oluşan Adlar	Sıfat veya İsim Tamlamalarından Oluşan Adlar	Diğer Yer Adları
Akçasu	Camii Kebir	Hacı Halil	Atatürk	Emek	Kirkille
Çeşme	Musalla	Karaali	Baba Sultan	Barış	
Aşağı Tokatlı Bağları		Çavuş	İzzet Paşa	Yeni	
Bağlarbaşı			Cemal Caymaz	15 Temmuz	
Esentepe			İsmet Paşa		
			Hüseyin Çelebi		

Teşekkür

Çalışma esnasında ilgi ve desteğini esirgemeyen Aytekin KUŞ'a canı gönülden teşekkür ederiz.

EXTENDED ABSTRACT

SAFRANBOLU CITY PLACE NAMES: SPACE, IDENTITY and CULTURE

INTRODUCTION

Since its existence, human beings have been interested and struggled for the place where they carry out their vital activities will continue. Accordingly, societies construct the space they live in, shape it and transform it into living spaces by installing different identities. The place formed and the shaped identities now represent the culture and spirit of that society. The important thing is that the soul and cultural elements in question can be transferred to the next generations. One way of transferring culture to future generations is the act of "naming". Naming used to distinguish something is also; it makes spaces meaningful, not any area is an ordinary physical part of the earth, transforms it into a place that can be distinguished in terms of individual and society, which has a meaning and is reflected in the culture.

The names given to that area are of great importance in turning a certain area on earth into a homeland. Indeed, while naming the settlements in the areas where people live and dominate, it takes into consideration the physical and physical characteristics of the place where the settlement is located, as well as the human and economic characteristics, and gives that settlement the most appropriate names for its language, culture, customs and customs (Öz, 2007). For this reason, place names that play a role in recognizing the geographical, historical and general character of the settlement are of great importance (Alagöz, 1984). As a matter of fact, the science of place names, which started to develop as a sub-branch of adology in the West, not only remained as the subject of linguistics, but also attracted attention as a field of interest in different disciplines such as history, sociology, anthropology, and biology. The names of places where there are many factors in their giving constitute the first and most important stage of the nationalization of a piece of land by the peoples settled there (Kayserili, 2015).

Name, "the word, name that helps to explain, define, explain and report a person, something"; naming is defined as "naming job, naming" (<https://sozluk.gov.tr/>). "Onomastic", which is used as the Turkish equivalent of the word "onomastique" in French and defined as "science of nouns"; It can be addressed from two perspectives in terms of evaluating the special names of living, inanimate or intangible beings in terms of concept relation and origin knowledge. The section of onomastic science that deals with the names of people is called "anthroponymics" and the section that covers the names of places is called "toponymy". Today, place names, which are handled by researchers on almost any administrative (civil) or geographical scale, are also seen as a symbol of power, culture and identity (Çildam, 2018). By researching and examining the names of places and especially the old ones, very valuable information can be obtained about the past and present of a region in scientific, social and cultural terms. Because, place names are concrete and variable symbols for fields such as language, history, which are the memory of a nation (Alkan, 2017).

The word toponomy is in Greek "topos (place) onomia (name); It was created by combining the words τόπος ονομία ". Toponymy deals with the name given to settlements or a physical feature in terms of meaning, origin and distribution.

Toponymy is divided into sub-branches in terms of subject. Non-settled areas, for example, a piece of land, temporary rural settlement or a small forest area "microtoponym"; street, street etc. the names of the means of transportation are "hodonimi" (or "odonimi"); The names related to water bodies are the "hydronimi" and the mountain names are the study area of "oronimi" (Aliğaoğlu and Uzun, 2011).

The term "toponymy", proposed as a unified word by European researchers, has been used since 1876 meaning as "earth science". This information is also defined in the Oxford English Dictionary. Numerous place names were recorded in sources belonging to ancient civilizations that use writing in Southwest Asia. The names of the north of Africa and old place in Europe are seen in the sources belonging to the Roman Empire. Toponomic studies have shown that most place names, somehow recorded by ancient civilizations, are still used today with some changes in the mouth. The subject of toponomy, which gained importance in connection with geography and cartography studies in the 19th century, started

to be evaluated within the linguistics sub-section of onomastics immediately after World War I (Kılıç, 2019). The first study was conducted in Turkey on place names by Zade Mehmed Fuad Koprulu. In 1925, he published the "Historical Notes on Etnolojisi Oguz" is accepted as an article entitled (Yıldırım, 2019). Hasan Eren was the first who carried out reseaches about Toponymy in Turkey. It is known that some other Turcologists apart from Hasan Eren, have been doing classification studies and generally working on village names. It is observed that the number of studies in this field has increased since the 1960s (Çildam, 2018; Şahin, 2010).

While naming the lands they live on societies; considering the physical properties, human and economic characteristics of the place where they are located, they have given that piece of land the most appropriate names for their language, culture, customs and customs. In many societies, when a place was named, it played an important role in the condition, location and historical figures of that nation (Telli, 2018). Studies on place names are also important to reveal intangible cultural heritage (Durbilmez and Tekin, 2014). Together with the 1071 Malazgirt Victory, the Turkish tribes that made Anatolia a homeland took the first step in making this geography a Turkish homeland by giving them their own names. It is possible to list the general principles of the place naming tradition in Turks as follows (Süme, 2018).

1. Obtaining Oğuz Boy Names as Place Names
2. Obtaining Personal Names as Place Names
3. Place Names Related to Religious Life
4. Place Names Regarding Occupations
5. Place Names where the Characteristics Regarding the Settlement and its Environment are Specified
6. Places that Determine the Status of the Place According to Another Place, Their Names
7. Names of Place Based on Climate and Vegetation
8. Water Related Place Names
9. Determining Animal Names as Place Names
10. Determination of Colors and Directions as Place Name
11. Viran / Ören, Castle and Fortress

In this study, neighborhood names affiliated to Safranbolu are discussed within the scope of place names. The neighborhood is the lowest level of management where people live together in terms of social structure. "Neighborhood" in the Turkish Language Association dictionary; It is defined as each part of a city, town or a large village divided (<https://sozluk.gov.tr/>). Neighborhoods are shaped by the will of the social and cultural elements; social and friendly places where solidarity, solidarity, neighborhood and closeness are seen most.

PURPOSE AND METHOD

The purpose of the study is to examine Safranbolu neighborhood names in terms of toponymy and to reveal that place names are not given randomly and that each name is actually a culture carrier. For the purpose of the study, the names of places in the Safranbolu District of Karabük Province, which were included in the UNESCO World Heritage List on 17 December 1994, were discussed. Place names studies; Since it covers a very large area such as streets, streets, villages, neighborhoods, only 21 neighborhood names connected to Safranbolu District were examined in this study and geographical, historical and cultural connections were tried to be expressed. As a result of the examination of place names, it is observed that place names are formed by the interaction of the concepts of space, identity and culture. Place names are the carriers of a social culture and transmitters from generation to generation. Place names appear as a reflection of historical events, important people, a spatial feature or geographical location.

Qualitative data collection techniques such as unstructured observation, unstructured interview and document analysis, which use non-numerical examination and interpretation of observations in order to discover the meaning and type of relationships in the research, are a qualitative and holistic approach to reveal facts and events in their natural environment. Qualitative data collection techniques and unstructured interview (interview) and qualitative data collection techniques were used. Accordingly, the source person mentioned in the acknowledgment section has been discussed, the information about the subject has been recorded first by voice recording and then transferred to the article. The main sources of the study are; Safranbolu Population Registration with 782 numbered and 787-788 numbered numbers in 1831, Grand Vizier İzzet Mehmet Pasha and Safranbolu Foundation, Safranbolu Central Cemetery Tombstones and Sher-ıye Registry Books, some books, articles and thesis studies about Safranbolu history form. During

the research, the translations (transcribed studies) made by historians were used in the evaluation of the Ottoman archive documents, especially the first sources related to historical records. Based on these works, which are the sources of the study, by reaching the neighborhood names of Safranbolu District, comparing them with the neighborhood names existing today; With the changes they have undergone, determinations have been made by emphasizing the meanings of their old and new names. Some of the places mentioned in the study were documented with photographs.

CONCLUSION

A study done by one of the names of administrative examination and classification of the settlements in the number of 40 thousand in Turkey is impossible. Therefore, when examining the settlement names in Turkey and classification with interdisciplinary collaboration, deflects the related place names and incomplete assessment will be prevented. In addition, by integrating local studies to be carried out in various regions and regions over time, the sources and uncertainty about the meanings and sources of place names can be eliminated (Koca and Yazıcı, 2011).

Place names, which are the carriers of social culture and transmitters from generation to generation, also appear as a reflection of historical events, important people, a spatial feature or geographical location.

The main factor for the formation of a street or a neighborhood, even a culture and a generation is society. Societies first form the space in which they live, shape with identity, and then loop by loop into their own culture. Spaces are the living cultures of societies and Safranbolu city shows this example in the best way up to every stone.

When we examine the meaning categories of Safranbolu neighborhood names that we investigated based on the concepts of space, identity and culture mentioned at the beginning of the study (Table 2); The people of Safranbolu dignified the personalities they supported in their history, culture and development, made them important and gave their names to many neighborhoods in order to express their gratitude. Names consisting of adjective or noun phrases are generally used for newly formed neighborhoods. The names related to the environment consist of the names given based on the geographical features (water resources, agricultural product cultivation area). It is believed that it may be the name of a Turkmen tribe about Kirkille Neighborhood, but since there is no document to prove it, it was included in the category of other place names. The place name related to religion is a naming originating from the mosque and cemetery area in the region. While examining the population records, tombstones, foundations, destructions and sherry registers within the scope of height, tribal, congregation and family nicknames; It is seen that HacıHalil, KaraAli and Çavuş family names and family nicknames appear in this category and since the names are not seen in the sources, they are considered as family names.

Thanks to

We wholeheartedly thank Aytekin KUŞ for his interest and support during the study.

Kaynakça / References

- Abdulkadiroğlu, A. & Özsoy, Ü. (1998). *Safranbolu Vakfiyeleri*. Safranbolu: Safranbolu Kültür ve Turizm Vakfı.
- Acar, M. (2006). *Kastamonu Vilayeti Salnamelerinde Safranbolu Kazası*. İstanbul: İstanbul Matbaacılık.
- Alagöz, C. A. (1984). *Türk Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler. Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri*. Ankara: Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.
- Aliağaoğlu, A. & Uğur, A. (2018). Şehirsel toponimi: Erzurum'da cadde adları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(40), 1-26.
- Aliağaoğlu, A. & Uzun, A. (2011). Şehirsel toponimi (hodonimi): Türkiye için bir tipoloji denemesi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9(2), 123-133.
- Alkan, A. (2017). Siirt ilinin eski köy adları üzerine coğrafi bir inceleme. *Türk Coğrafya Dergisi*, 68, 63-76.
- Çavdarlı, A. (2019). *Kültürel miras ve kent kimliği açısından Isparta tarihi kent meydanı tasarımı*. (Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Isparta). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>, adresinden edinilmiştir.
- Çıldam, S. Y. (2018). Şehirsel toponimi: cadde adları, Bandırma örneği. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 61, 1-25.
- Durbilmez, B. & Tekin, F. (2014). Nevşehir yöresi yerleşim adları üzerine bir değerlendirme. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 20(77), 113-132.
- Eski, M. (2018). *Kastamonu basınında Safranbolu*. Karabük: Safranbolu Kültür ve Turizm Vakfı Yayınları.
- Geleçki, C. (2011). *Prof. Dr. Mustafa E. Erkal'ın çalışmalarında kültür, kültürel kimlik ve etniklik kavramları*. *Sosyoloji Konferansları*, 43, 153-160.
- Kalyoncu, H. (2010). *Tarih içinde Safranbolu*. Karabük: Safranbolu Belediyesi Kültür Yayınları.

- Karacakaya, R., Yücedağ, İ. & Yılmaz, N. (2013). *Safranbolu İzzet Mehmet Paşa Vakfıyesi ve Belgeler*. İstanbul: Safranbolu Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Karacakaya, R., Yücedağ, İ. & Yılmaz, N. (2015). *Safranbolu 1831 Nüfus Kayıtları*. İstanbul: Safranbolu Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Kayserili, A. (2015). *Erzurum Şehri'nde Yer Adları Üzerine Bir Deneme: Coğrafyaya Adanmış Bir Ömür Prof. Dr. Hayati Doğanay*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Kılıç, S. (2019). *Yer adı biliminde yeni bir araştırma alanı: arkeotoponimi*. Uluslararası Türkoloji Araştırmaları Sempozyumu, 26-28 Eylül 2019. Van, Türkiye.
- Koca, N. & Yazıcı, H. (2011). Afyonkarahisar ilindeki idari yerleşmelerin toponimik sınıflandırılması. *Türk Coğrafya Dergisi*, 56, 1-10.
- Kolukırık, S. (2010). Mekân, kültür ve kimlik: Isparta tahtacılarında mekânın sosyal anlamı. *Zeitschrift für die Welt der Türken, Journal of World of Turks*, 2(2), 87-100.
- Oğuz, E. S. (2011). Toplum bilimlerinde kültür kavramı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2), 123-139.
- Öz, S. (2007). *Evllya Çelebi seyahatnamesine göre Anadolu'da yer adları*. (Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Öztürk, Y. (2007). Tarih ve kimlik. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2(1), 1-25.
- Sağır, A. (2017). Batı Karadeniz'de bir kültür unsuru olarak köçeklik. *Sosyoloji Dergisi*, 36, 171-203.
- Solak, S. G. (2017). Mekân-kimlik etkileşimi: kavramsal ve kurumsal bir bakış. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 13-37.
- Süme, M. (2018). Türklerde yer adı verme geleneği ve Oğuz boylarının Bolu'daki izleri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 263-291.
- Şahin, G. (2010). Türkiye'de yapılmış toponimi çalışmaları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 134-156.
- TDK, (2020). 01.02.2020 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/>, adresinden edinilmiştir.
- Tellan, D. (2016). Mekân, eğlence ve popüler kültür ilişkisini değerlendirmek. *TRT Akademi Dergisi*, 1(1), 136-153.
- Telli, B. (2018). Yer adları üzerine bir değerlendirme: Adıyaman ili Gölbaşı ilçesi örneği. *Turkish Studies*, 13(12), 507-526.
- Tunçözgür, Ü. (2012). *Dünden Bugüne Safranbolu*. Safranbolu: Safranbolu Belediyesi Kültür Yayınları.
- Tutkun, M. (2015). Kimlik, kültür, mekân üçgeninde bir tarihi merkez: sürdürülebilirlik bağlamında Santa Harabeleri. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 1, 1-34.
- Ulukavak, K. (2007). *Bir Safranbolunun Penceresinden Safranbolu*. Ankara: Büro Basımevi.
- Ulukavak, K. (2010). *Safranbolu'da Bir Zaman; Bir Başkan*. Karabük: Safranbolu Belediyesi Kültür Yayınları.
- Ulukavak, K. (2015). *Safranbolu Korumada 40. Yıl (1975-2015), 40 Söyleşi (1975 öncesi ve sonrası)*. İstanbul: Safranbolu Kültür ve Turizm Vakfı Yayınları.
- Yaşar, H. (2012). Ahmet Ümit'in Beyoğlu Rapsodisi'nde mekân olarak Beyoğlu. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 37-58.
- Yazıcıoğlu, H. (2001). *Küçük Osmanlı'nın Öyküsü Safranbolu Tarihi*. İstanbul: Şa-To Yayınları.
- Yetiş, R., Turcan, Y. & Dinçer, A. E. (2018). *Safranbolu kent formunun tarihsel serüveni ve morfolojik incelemesi*. Türkiye Kentsel Morfoloji Ağı II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu. İstanbul, Türkiye.
- Yıldırım, M. (2019). Yakakent ilçesindeki yer adları ile ilgili coğrafi incelemeler. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi*, 41(10), 189-201.

EKLER

Fotoğraf 1: Akçasu Mahallesi (Mahalleye Adını Veren Akaçasu Deresi)

Fotoğraf 2: Aşağı Tokatlı Mahallesi ve Tokatlı Kanyonu

Fotoğraf 3: Musalla Mahallesi ve Safranbolu Mezarlığı

Fotoğraf 4: İzzetpaşa Mahallesi (İzzetpaşa Camii)

Fotoğraf 5: Çeşme Mahallesi (Kent Tarihi Müzesi ve Tarihi Saat Kulesi)